



## **M. CIMERMANIS: – PATLABAN MUMS IR PAŠIEM JĀSAPROT, KURP GRIBAM DOTIES, JO IZGLĪTĪBA FAKTISKI PIELĀGOJAS TAM, KURP DODAS RAŽOŠANA.**

izmēģinājumu stacijas. Tās tika privatizētas, sadalītas, mazi gabaliņi palika arī valsts pārziņā. 25 gadi parādījuši, ka, piemēram, privātās selekcijas stacijas nespēja noturēties. Zinātne faktiski ir atkarīga no pasūtījuma. Arī esot valsts institūcijas statusā, ir svarīgi, kurš par ko maksā. Patlaban jāteic, ka AREI simtprocentīgi kļuvis par projektu institūciju. Tas nozīmē – ir projekts, ir nauda, un otrādi. Atšķirībā no citām zinātnes nozarēm, kas varbūt ir vairāk ierobežotas saimnieciskajā darbībā, lauksaimniecības zinātnes rīcībā ir palikusi bāze un iestrādes no iepriekšējās selekcijas un šķirņu sākotnējās sēklkopības. Kad mainās politiskie uzstādījumi, mainās valdība, uzskati par to, vai vajadzīga vietējā selekcija, vai zinātņi pirsim no ārzemēm utt., tad vismaz varam saglabāt iespēju patirgot sēklu...

Var vērot arī, kā līdz ar laiku mainās vērtības. Piemēram, mūžīgais jautājums par šķirņu autoru autortiesībām. Vai autoratlīdzība šķirnes radītājam pienākas vai ne? Lietas, kas citur jau sen ir pašsaprotamas, pie mums vēl aizvien ir diskutējamas.

Bet pārmaiņas mūs tikai norūda. Diemžēl zinātnei nav bijusi tāda pati iespēja strauji attīstīties kā lauksaimniekiem, maksimāli daudz piesaistot ES finansējumu. Mēs neizmantojam savus resursus, tūdaļ nopietni saskarsimies ar paaudžu maiņas problēmu, kas ļoti sāpīgi mūs skars jau tuvākajā laikā. Redzēsim, cik daudz kvalificētu jauno zinātnieku ar maģistra grādu lauksaimniecības zinībās spēs sagatavot tagadējā Biozinātņu un tehnoloģiju augstskola.

Ieguldījums zinātnē ir kā tāda nūja ar diviem galiem. No vienas puses, zinātnei vajadzētu iet vismaz soli pa priekšu lauksaimnieku vajadzībām ar pētījumiem, rekomendācijām kaut vai Zaļā kursa prasību kontekstā, bet tajā pašā laikā nevienam nav gatavs iedot tos 60 tūkstošus eiro, lai mums vismaz ir gāzes analizatori. Šobrīd pie savām iespējām varam tikt tikai konkursa kārtībā.

Teorētiski it kā viss ir kārtībā, visiem skaidrs, kas jādara zinātnei un kas

lauksaimniekiem, bet vai arī praksē esam viens otram līdzās un tādējādi varam līdzēt, vai varam ar kopīgu skatījumu iet uz priekšu, – šaubos. Zinātnes attīstība ir atkarīga ne tikai no zinātnieku entuziasma, bet arī lauksaimnieku un politiķu vēlmes to veicināt. Bet izpratne par to, kas un kā būtu vai nebūtu veicināms, kā jau iepriekš runājām, ir ļoti atšķirīga un mēdz dzīvot tikai īstermiņā. Tāpēc esam, kur esam, bet labi, ka vēl vispār esam...

**– Par autortiesībām runājot – kāpēc Latvijā šis jautājums joprojām ir diskutējams, ja citur tas ir pašsaprotams?**

**S. Z.:** – Vispār jautājums, vai vajag maksāt autoratlīdzību šķirnes radītājam vai pietiek samaksāt par sēklu, rodas visās valstīs. Bet te liela loma ir gan audzināšanai, gan tradīcijām. Esam ļoti strauji attīstījušies, un iespējas, ko mums pavēra līdzekļu pieejamība, ļaujot attīstīt tehnisko bāzi, ne vienmēr ļāvušas mums attīstīt arī izpratni par vērtībām un ētisko rīcības pusi. Autoratlīdzība nav nekas tāds, ko var ielikt skapītī. Tā ir izpratne par to, kā tās vai citas lietas rodas, un vajadzība kādam pateikt paldies par šo lietu radīšanu. Tā ir ilgtermiņa sadarbība.

Bet par ko varam runāt, ja projekti lauksaimniecībā ir apstiprināti tikai uz pāris gadiem, bet pāris gadus lauksaimniecībā neko nevar izpētīt, jo ne trijos, ne četros gados dabā nekas būtiski nemainās; ja daudzu projektu lietderība un aktualitāte ir stipri apšaubāma. Jauno tehnoloģiju efektivitāti tā pa istam varēsim novērtēt varbūt tikai pēc gadiem divdesmit, nevis pēc pāris sezonām. Zaļā kursa kontekstā mums būtu jāveic daudz dažādu pētījumu, bet esam atteikušies gan no stacionāriem pētījumiem, gan ilggadīgiem augsnes pētījumiem u. tml. Bet paši savām rociņām šo īstermiņa politiku esam izveidojuši un paši plūcam un plūksim tās augļus, kas nebūt nav un nebūs saldi...

**– Ministri ir nākuši un gājuši, katram aiz muguras bijis kāda partija, kuras uzstādījumiem bijis jāseko – kāds atbalstījis lielražotājus, kāds mazās ģimenes saimniecības, cits līcis akcentu uz kooperācijas**

**attīstību vai lobējis kādas nozares izvirzīšanu par prioritāru. Vai tādējādi aizvadītā gadsimta ceturkšņa laikā izdevies panākt kaut cik vienmērīgu visu nozaru un lauksaimnieciskās darbības jomu attīstību?**

**M. Dz.-B.:** – Ja runājam politiskā līmenī, tad drošības un stabilitātes izjūtas, protams, visās jomās nav. Ja runājam par ikdienas, sadzīvisko līmeni, tad šajos gados ir gūtas gan zināšanas, gan pieredze, kas lielai daļai Latvijas lauksaimnieku ļauj justies droši un ar pārliecību iet to ceļu, ko izvēlējušies. Domāju, iekšējā stabilitāte ir, jo bez tās ar lauksaimniecību vispār nevar nodarboties. Jo pati lauksaimniecība no dažādiem aspektiem ir ļoti nestabila, un ar to var nodarboties tikai stipras, stablas nervu sistēmas cilvēki. Pats cilvēks ar savu darbību var ietekmēt labākajā gadījumā 50% no rezultāta, pārējais ir dabas, tirgus un politiķu ziņā. Bez pārliecības un iekšējās stabilitātes mūsu lauksaimnieki nebūtu tur, kur šobrīd ir, un arī nozares rādītāji nebūtu tik labi, kā ir.

Jau minējām četru gadu ciklu, kurā vairāki ministri ir darbojušies, nākot ar saviem uzstādījumiem un nozarē izdarot gan vairāk, gan mazāk. Kāds pieķeras reformām un noved tās līdz galam, bet kāds atnāk ar lielām ambīcijām, bet neizdara neko...

Šobrīd ir ļoti mainījusies ārējā pasaule, kas ietekmē nozari. Bez Zaļā kursa ir vēl višādi kursi, virzieni un stratēģijas, plus klimata izmaiņas un mūsu pašu iekšējā negatīvība atbildēt uz jautājumu – kādi tad būs rezultāti, ejot pa to vai citu ceļu.

Mārtiņš minēja bezaršanas tehnoloģiju, to, ka daudzi rapšu un graudaugu audzētāji savus arkus jau pārdevuši, bet patiesībā šis jautājums joprojām ir diskutabls, jo nav pētījumu, kas tad īsti notiek ar mūsu zemi un kas ar dažādām augsnēm dažādos reģionos notiks pēc 10–20 gadiem, lietojot to vai citu augsnes apstrādes tehnoloģiju. Tāpēc pagaidām zemnieks var paļauties tikai uz savu pieredzi, savām zināšanām un pārliecību. Diemžēl kopumā nozarei katra individuālie eksperimenti izmaksā daudz dārgāk, nekā ja mums aiz muguras būtu Latvijas vai Baltijas zinātnieku pētījumi un viņu spēja ar konkrētiem datiem atbildēt uz zemnieku jautājumiem.

Par to, ka finansējums šādiem pētījumiem nav rasts, vaina 90% gadījumu jāuzņemas politiķiem. Bez tiešmaksājumiem mums aizvien bijušas arī nacionālās subsīdijas, un tā faktiski ir ministra izvēle, kam un cik no šī nacionālā finansējuma atvēlēt. Vai domāt ilgtermiņā un paredzēt to zinātniskiem pētījumiem, vai sadalīt pa galviņām, tādējādi nopērkot balsis uz vēlēšanām. Un tieši šis četru gadu cikls arī liek finansējumu dalīt uz galviņām, nevis